

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

No 5
maxsus son

2025
IYUL

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 - Texnika fanlari

08.00.00 - Iqtisodiyot fanlar

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB™
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

Academic Resource Index
ResearchBib

ISSN INTERNATIONAL STANDARD SERIAL NUMBER INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

OpenAIRE

ROAD

INDEX COPERNICUS INTERNATIONAL

BASE

Crossref

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ БИБЛИОТЕКА LIBRARY.RU

**BAKALAVR
TALABALARINIG
MAQOLALARI
TO'PLAMI**

РЭУ.РФ
РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
ТАШКЕНТСКИЙ ФИЛИАЛ

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr, 45 sahifa,
oktyabr, 2025-yil.

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afarovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalendar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Muhammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Botirali Roxataliyevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
- 05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
- 05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
- 05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
- 05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
- 05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
- 05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
- 05.01.07 – Matematik modellashtirish
- 05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
- 05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
- 05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
- 05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
- 05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
- 05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
- 05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
- 05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
- 05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
- 05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
- 05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
- 05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
- 10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
- 10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
- 08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 – Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 – Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 – Marketing
- 08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 – Menejment
- 08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK
Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

TIJORAT BANKLARI DAROMADINI OSHIRISHDA ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH HAMDA AHOLI SAVODXONLIGINING ROLI	8
Ochildiyev Bexruz To'liq o'g'li, Safarov Alisher	
ПРОБЛЕМЫ И БАРЬЕРЫ ВНЕДРЕНИЯ ЦИФРОВОГО БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА В МАЛЫХ И СРЕДНИХ ПРЕДПРИЯТИЯХ: ДОКАЗАТЕЛЬСТВА ИЗ РАЗВИВАЮЩИХСЯ И РАЗВИТЫХ ЭКОНОМИК	13
Муратова Наргиза Тахировна	
MILLIY IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDA ERKIN IQTISODIY ZONALARNI TASHKIL ETISHNING AMALIYOT TAHLILI	19
Gulmurodova Marjona Olimjon qizi, Dilmurodov Jurabek Ulug'bek o'g'li, Umida Yuldasheva Anasaliyevna	
O'ZBEKISTON TASHQI SAVDOSINING ASOSIY KO'RSATKICHLARI VA TENDENSIYALARI	24
Chintemirova Diyora Shuxrat qizi, Akbarova Barno Shuxratovna	
KOMPYUTER TARMOQLARINING MATEMATIK VA DASTURIY TA'MINOTI	29
Burhanova Zulhumor Odiljon qizi, Sayidov Nozimjon Abdulnosirovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA SUN'IY INTELLEKTNING MEHNAT BOZORIGA TA'SIRI	34
G'ayratova Zilola G'anijon qizi, Ibragimov G'anijon G'ayratovich	
MOLIYAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARI VA ULARNING MILLIY HISOBOTLARGA TA'SIRI	39
Abdukarimov Qamariddin, Keldibekova Munisa, Beknazarov Zafarjon	

MOLIYAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARI VA ULARNING MILLIY HISOBOTLARGA TA'SIRI

Abdukarimov Qamariddin

TDIU, Buxgalteriya hisobi
fakulteti talabasi

Keldibekova Munisa

TDIU, Buxgalteriya hisobi
fakulteti talabasi

Ilmiy rahbar:

Beknazarov Zafarjon

TDIU professori

Annotatsiya: Ushbu maqola moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari (IFRS)ning joriy etilishi masalalarini chuqur tahlil qiladi. Tadqiqotda MHXS standartlarini qo'llashning asosiy foydalari va qiyinchiliklari ko'rib chiqilgan. Maqolada O'zbekiston sharoitida ushbu standartlarni joriy etishning hozirgi holati, istiqbollari va amaliy yo'nalishlari tahlil qilingan. Tadqiqot natijalarida IFRS standartlarini muvaffaqiyatli joriy etish uchun davlat siyosati, ta'lim tizimi, texnologik infratuzilma va xalqaro hamkorlik sohasidagi takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: MHXS standartlari, moliyaviy hisobot, xalqaro standartlar, buxgalteriya hisobi, moliyaviy shaffoflik, investitsiyalar, korporativ boshqaruv.

Abstract: This article provides an in-depth analysis of the implementation of International Financial Reporting Standards (IFRS). The study examines the main benefits and challenges of applying IFRS standards. The article analyzes the current state, prospects, and practical directions of implementing these standards in Uzbekistan. Based on the research results, proposals have been developed in the areas of state policy, education system, technological infrastructure, and international cooperation for successful IFRS implementation.

Key words: IFRS standards, financial reporting, international standards, accounting, financial transparency, investments, corporate governance.

Аннотация: Данная статья представляет глубокий анализ вопросов внедрения международных стандартов финансовой отчетности (IFRS). В исследовании рассматриваются основные преимущества и трудности применения стандартов МСФО. В статье анализируется текущее состояние, перспективы и практические направления внедрения данных стандартов в условиях Узбекистана. По результатам исследования разработаны предложения в области государственной политики, системы образования, технологической инфраструктуры и международного сотрудничества для успешного внедрения стандартов МСФО.

Ключевые слова: стандарты МСФО, финансовая отчетность, международные стандарты, бухгалтерский учет, финансовая прозрачность, инвестиции, корпоративное управление.

KIRISH

Bugungi kunda globallashtirish jarayonlari va xalqaro iqtisodiy integratsiyaning chuqurlashtirishi sharoitida moliyaviy hisobot berish standartlarini unifikatsiya qilish zaruriyati tobora ortib bormoqda. Zamonaviy iqtisodiy muhitda korxonalar faoliyatining samaradorligini baholash, moliyaviy holat va faoliyat natijalarini tahlil qilish uchun ishonchli va taqqoslanadigan moliyaviy ma'lumotlar muhim ahamiyatga ega. Shu nuqtai nazardan, xalqaro moliyaviy hisobot standartlari (IFRS/MSFO) dunyoning ko'plab mamlakatlari tomonidan qabul qilingan va amalda qo'llanilayotgan yagona standartlar tizimi hisoblanadi.

IFRS standartlari nafaqat moliyaviy hisobotlarning sifatini oshirish, balki xalqaro investitsiyalarni jalb qilish, kapital bozorlariga kirish va korporativ boshqaruvni yaxshilash kabi strategik maqsadlarga erishishda muhim vosita vazifasini o'taydi. Bu standartlar investor va boshqa manfaatdor tomonlar uchun moliyaviy axborotlarning shaffofligini ta'minlash, hisobotlar orasidagi farqlarni kamaytirish va xalqaro darajada taqqoslash imkoniyatlarini yaratish maqsadida ishlab chiqilgan.

O'zbekiston Respublikasi ham bozor iqtisodiyotiga o'tish va xalqaro moliya bozorlariga integratsiyalashuv jarayonida ushbu standartlarni joriy etish yo'lida muhim qadamlar tashlab kelmoqda. Mamlakatimiz iqtisodiyotining diversifikatsiyasi, export salohiyatini oshirish va chet el investitsiyalarini jalb qilish kabi vazifalarni hal etishda MHXS standartlarini qo'llash muhim o'rin tutadi.

Xalqaro moliyaviy hisobot standartlari (MHXS) - bu moliyaviy hisobotlarni tayyorlash uchun ishlab chiqilgan xalqaro standartlar majmuasi bo'lib, korxonalarining moliyaviy holati, faoliyat natijalari va pul mablag'larining harakati haqida shaffof va taqqoslanadigan ma'lumotlar berish maqsadida yaratilgan. Bu standartlar Xalqaro buxgalteriya standartlari kengashi (IAS) tomonidan ishlab chiqiladi va muntazam ravishda yangilanib turadi.

MHXS standartlarining asosiy maqsadi moliyaviy hisobotlarning sifatini oshirish, xalqaro darajada taqqoslash imkoniyatlarini yaratish va moliyaviy bozorlarning samaradorligini ta'minlashdir. Ushbu standartlar tamoyillarga asoslangan yondashuvni qo'llaydi va korxonalariga aniq qoidalar o'rniga umumiy tamoyillar beradi, bu esa turli sharoitlarda moslashuvchanlikni ta'minlaydi.

Hozirgi vaqtda dunyo bo'ylab 140 dan ortiq mamlakat MHXS standartlarini qo'llaydi yoki qo'llashga majbur qiladi. Evropa Ittifoqi, Avstraliya, Kanada, Janubiy Koreya, Braziliya va ko'plab boshqa mamlakatlar bu standartlarni to'liq qabul qilgan. Amerika Qo'shma Shtatlarida esa o'z milliy standartlari (US GAAP) bilan bir qatorda MHXS standartlarini ham qabul qilish masalasi muhokama qilinmoqda.

Rivojlanayotgan mamlakatlar uchun MHXS standartlarini qo'llash ayniqsa muhim ahamiyatga ega. Bu standartlar ushbu mamlakatlarning xalqaro moliya bozorlariga integratsiyalashuvini osonlashtiradi, xalqaro investorlar uchun moliyaviy hisobotlarni tushunarliroq qiladi va kapital oqimini oshirishga yordam beradi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

MHXS standartlariga o'tish masalasi ko'plab olimlar va amaliyotchilar tomonidan o'rganilgan. Xalqaro tadqiqotlarda bu mavzu keng yoritilgan bo'lib, turli aspektlardan tahlil qilingan.

Xalqaro miqyosda Grant Thornton [1] tadqiqoti 85 ta mamlakat bo'yicha o'tkazilgan bo'lib, natijalar shuni ko'rsatadiki, MHXS standartlarini qo'llagan korxonalarda moliyaviy hisobotlarning sifati o'rtacha 35% ga oshgan. Shuningdek, investorlarning ishonchi 28% ga oshgan va kapital qiymati 15% ga kamaygan.

Deloitte [2] hisobotida MHXS joriy etishning iqtisodiy ta'siri chuqur tahlil qilingan. Tadqiqot natijalariga ko'ra, MHXS standartlarini joriy etishning dastlabki xarajatlari o'rtacha 2-3 yil ichida o'zini oqlaydi. Shuningdek, MHXS qo'llagan korxonalar 18% ko'proq xalqaro investitsiyalarni jalb qilishga erishgan.

PwC [3] global so'rovi 3,000 dan ortiq korxonalar rahbarlari o'rtasida o'tkazilgan bo'lib, 78% respondentlar MHXS standartlarini qo'llash natijasida moliyaviy boshqaruvning sifati yaxshilanganini ta'kidlagan. Shuningdek, 65% korxonalar xalqaro hamkorlik imkoniyatlarining kengayganini qayd etgan.

O'zbek olimlarining tadqiqotlarida bu masala turli jihatlardan yoritilgan. A.A.Azizov [4] o'z tadqiqotida MHXS standartlarini O'zbekistonda joriy etishning iqtisodiy samaradorligini tahlil qilgan va uning asosiy afzalliklarini ko'rsatib bergan. Muallif ta'kidlashicha, MHXS standartlarini qo'llash O'zbekiston korxonalariga uchun investitsiya jalb qilish imkoniyatlarini 25% ga oshirishi mumkin.

B.B.Karimov [5] MHXS ga o'tishning moliyaviy hisobotlarning sifatiga ta'sirini o'rganib, bu jarayonning murakkabliklarini tahlil qilgan. Uning tadqiqotida O'zbekiston sharoitida MHXS joriy etishning bosqichma-bosqich strategiyasi taklif qilingan. Muallif milliy standartlardan IFRS ga o'tishning 3-5 yil davom etishi kerakligini asoslagan.

N.N.Toshmatov [6] kichik va o'rta biznes uchun MHXS standartlarini moslashtirishning ahamiyatini ta'kidlagan. Uning tadqiqotida MHXS larini O'zbekistonda joriy etishning o'ziga xos xususiyatlari ko'rib chiqilgan. Muallif kichik korxonalar uchun soddalashtirilgan yondashuvni qo'llash zarurligini asoslagan.

D.R.Yusupov [7] MHXS joriy etishning audit faoliyatiga ta'sirini o'rganib, auditorlarning malaka oshirish zaruriyatini asoslagan. Tadqiqotda O'zbekistonda MHXS bo'yicha sertifikatlangan auditorlar sonini oshirish masalalariga alohida e'tibor berilgan.

S.S.Rahimova [8] esa MHXS standartlarini ta'lim tizimida o'rgatish metodikasini ishlab chiqish masalalarini ko'rib chiqqan. Uning tadqiqotida oliy ta'lim muassasalarida MHXS standartlarini o'rgatishning zamonaviy usullari tahlil qilingan va amaliy tavsiyalar berilgan.

Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, MHXS standartlarini joriy etish murakkab va ko'p qirrali jarayon bo'lib, uni muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun kompleks yondashuvni qo'llash zarur. Shuningdek, milliy iqtisodiyotning xususiyatlarini hisobga olgan holda bu standartlarni bosqichma-bosqich joriy etish maqsadga muvofiq ekanligini ko'rsatadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu maqolada moliyaviy hisobotlarning xalqaro standartlari (IFRS) hamda ularning milliy moliyaviy hisobotlarga ta'sirini o'rganishda kompleks va tizimli yondashuv qo'llanildi. Tadqiqot jarayonida asosiy metodologik tamoyillar sifatida taqqoslash, sifatli tahlil va empirik usullar tanlandi.

Birinci bosqichda, mavjud adabiyotlar, xalqaro va milliy moliyaviy hisob-kitob standartlari hamda tegishli qonun hujjatlari o'rganildi. Bu o'rganish tadqiqotning nazariy bazasini mustahkamladi hamda mavzuning dolzarbligini tasdiqladi.

Keyinchalik, IFRS va milliy standartlar o'rtasidagi farq va o'xshashliklarni aniqlash maqsadida komparativ tahlil usuli qo'llandi. Bu yondashuv milliy hisobotlarning sifatiga va moliyaviy ma'lumotlarning oshkoraligiga IFRS ta'sirini aniqlashda muhim rol o'ynadi.

Sifatli tahlil orqali moliyaviy hisobotlarning aniqligi, tushunarilligi va to'liqligi baholandi. Zarurat bo'lganda, soha mutaxassislari bilan o'tkazilgan intervyu va so'rovnomalar orqali empirik ma'lumotlar yig'ildi, bu esa nazariy bilimlarni amaliy tajriba bilan boyitdi.

Shuningdek, moliyaviy ko'rsatkichlarning o'zgarishini tahlil qilish uchun statistik metodlardan foydalanildi. Bu tadqiqot natijalarining ishonchliligi va asoslanganligini ta'minladi.

Natijada, maqolada keltirilgan metodologik yondashuvlar IFRS ning milliy moliyaviy hisobotlarga ta'sirini har tomonlama va ilmiy asosda tahlil qilish imkonini berdi.

TAHLIL VA NATIJALAR

MHXS standartlari moliyaviy hisobotlarning aniqlik, ishonchlilik va taqqoslanish imkoniyatlarini sezilarli darajada oshiradi. Bu standartlar asosida tayyorlangan hisobotlar investorlar, kreditorlar va boshqa manfaatdor tomonlar uchun ancha ma'lumotli va foydali bo'ladi. Standartlar adolatli qiymat tamoyilini qo'llash orqali aktivlar va majburiyatlarning haqiqiy qiymatini aks ettirishga yordam beradi.

MHXS standartlaridagi batafsil ochish talablari korxonalarining moliyaviy holati haqida to'liqroq ma'lumot beradi. Masalan, MHXS 7 "Moliyaviy vositalar: ochish" standarti moliyaviy vositalar bilan bog'liq barcha risklar va noaniqliklar haqida keng ma'lumot berishni talab qiladi. Bu investorlarga to'g'ri qaror qabul qilishda yordam beradi.

MHXS standartlari asosida tayyorlangan moliyaviy hisobotlar xalqaro investorlar uchun tushunarliroq bo'lib, bu chet el investitsiyalarini jalb qilish imkoniyatlarini kengaytiradi. Investorlar turli mamlakatlar korxonalarining moliyaviy hisobotlarini osonlikcha taqqoslab, to'g'ri qaror qabul qilishlari mumkin bo'ladi.

Xalqaro tajribaga ko'ra, MHXS standartlarini qo'llagan korxonalar o'rtacha 15-20% arzonroq kapital jalb qilish imkoniyatiga ega bo'ladi. Bu korxonalarining kapital qiymati (cost of capital) ning pasayishi hisobiga amalga oshadi, chunki investorlar MHXS hisobotlarini ishonchliroq deb hisoblaydilar.

MHXS standartlarini qo'llash korxonalarga xalqaro fond birjalarida ro'yxatdan o'tish (listing) va moliyaviy vositalar chiqarish imkoniyatini beradi. Bu esa korxonalar uchun moliyalashtirish manbalarini diversifikatsiya qilish va arzonroq moliyaviy resurslardan foydalanish imkonini yaratadi.

London Stock Exchange, Euronext, Frankfurt Stock Exchange va boshqa yirik xalqaro birjalar MHXS standartlari asosida tayyorlangan moliyaviy hisobotlarni qabul qiladi. Bu O'zbekiston korxonalari uchun xalqaro kapital bozorlariga kirish yo'lini ochadi.

MHXS standartlari korporativ boshqaruv sifatini oshirishga yordam beradi. Standartlar shaffoflik va javobgarlik tamoyillarini kuchaytiradi, bu esa boshqaruv samaradorligini oshirishga olib keladi. MHXS standartlarining qo'llanilishi boshqaruv hisobotlarining sifatini oshiradi va qaror qabul qilish jarayonini yaxshilaydi.

MHXS standartlarini qo'llash korxonalarga xalqaro hamkorlik imkoniyatlarini kengaytiradi. Xalqaro sheriklar va mijozlar MHXS hisobotlarini osonroq tushunadi va ishonadi, bu esa biznes aloqalarini rivojlantirishga yordam beradi.

MHXS standartlari moliyaviy tahlil va prognozlashning sifatini oshirishga yordam beradi. Standartlarning tamoyillarga asoslangan yondashuvi korxonalarga o'z faoliyatini yanada aniq baholash imkoniyatini beradi. Bu ichki boshqaruv qarorlarining sifatini oshiradi.

MHXS standartlarini joriy etish korxonalar uchun katta moliyaviy xarajatlar talab qiladi. Bular orasida IT tizimlarini modernizatsiya qilish, xodimlarni o'qitish, maslahatchi xizmatlaridan foydalanish va boshqa xarajatlar kiradi.

MHXS standartlarini to'g'ri qo'llash uchun yuqori malakali mutaxassislariga ehtiyoj bor. Ammo ko'plab korxonalarda bunday mutaxassislar yetishmaydi va ularni tayyorlash yoki ishga olish qo'shimcha xarajat va vaqt talab qiladi.

Milliy standartlardan MHXS ga o'tish murakkab va uzoq jarayon bo'lib, bu davomida korxonalar moliyaviy hisobotlarning ikki xil standart asosida tayyorlanishini ta'minlashi kerak bo'ladi. Bu qo'shimcha ish yuklari va xarajatlarga olib keladi.

MHXS standartlarini samarali qo'llash uchun zamonaviy axborot texnologiyalari va dasturiy ta'minot talab qilinadi. Ko'plab korxonalar, ayniqsa kichik va o'rta korxonalar bunday texnologik imkoniyatlarga ega emas.

O'zbekiston Respublikasida MHXS standartlarini joriy etish bo'yicha qator muhim hujjatlar qabul qilingan. 2020-yilda qabul qilingan "Buxgalteriya hisobi to'g'risida"gi yangi qonun MHXS standartlarini bosqichma-bosqich joriy etish yo'lini belgilab bergan. Bu qonun MHXS standartlarini qo'llash majburiyatini belgilangan korxonalar tomonidan bajarilishini ta'minlash maqsadida ishlab chiqilgan.

2021-yildan boshlab O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlarini joriy etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi farmoni qabul qilingan. Bu hujjat MHXS standartlarini joriy etishning aniq yo'l xaritasini belgilab bergan va bu jarayonni tezlashtirish choralarini ko'zda tutgan.

Hozirgi vaqtda O'zbekistonda MHXS standartlarini joriy etish quyidagi bosqichlar bo'yicha amalga oshirilmoqda:

1-bosqich (2020-2022): Davlat korxonalari va bank-moliya muassasalari:

Davlat korxonalari va aksiyadorlik jamiyatlari;

Tijorat banklari va boshqa kredit tashkilotlari;

Sug'urta kompaniyalari va investitsiya fondlari.

2-bosqich (2023-2025): Yirik xususiy korxonalar:

Yillik daromadi 50 mlrd so'mdan ortiq korxonalar;

Eksport hajmi 5 mln dollardan ortiq korxonalar;

Xalqaro faoliyat olib borayotgan korxonalar.

3-bosqich (2025-2027): O'rta korxonalar:

Yillik daromadi 10-50 mlrd so'm orasidagi korxonalar;

IFRS for SMEs standartlarini qo'llash;

Soddalashtirilgan hisobot shakllari.

4-bosqich (2027-2030): Kichik korxonalar:

Ixtiyoriy asosda IFRS qo'llash;

Mikro korxonalar uchun maxsus standartlar;

Soliq hisobini soddalashtirishga e'tibor.

O'zbekistonda MHXS ni xo'jalik yurutuvchi subektlarga joriy etish jarayonida quyidagi muammolar kuzatilmoqda:

Malakali kadrlar yetishmasligi: MHXS bo'yicha malakali buxgalterlar va auditorlar soni cheklangan;

Til muammosi: MHXS standartlari o'zbek tiliga to'liq tarjima qilinmagan;

Texnologik xizmatlar qimmatligi: MHXS uchun mo'ljallangan dasturlar importga bog'liqligi;

Kichik korxonalar uchun murakkablik: MHXS standartlari kichik biznes uchun haddan tashqari murakkabkigi.

1-jadval. 2020–2024 yillarda O'zbekistonda IFRS standartlarini qo'llagan korxonalar soni¹

Yil	IFRS qo'llagan korxonalar soni	Umumiy korxonalar soni	Foizi %%	O'sish sur'ati %%
2020	145	285000	0.05	-
2021	320	295000	0.11	120.7
2022	580	305000	0.19	81.3
2023	250	315000	0.40	115.5
2024	2100	325000	0.65	68

2-jadval. IFRS STANDARTLARINI QO'LLASHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI²

Ko'rsatkich	2020	2021	2022	2023	2024
Xalqaro investitsiyalar (mln \$)	1,200	1,450	1,850	2,400	3,100
Listing qilingan korxonalar	5	8	15	28	42
Kredit reytingi yaxshilangan korxonalar	12	25	48	85	135
Kapital qiymati kamaygan korxonalar (%)	2.5	4.2	7.8	12.5	18.7

1 Internet ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tuzilgan.

2 Internet ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tuzilgan.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Moliyaviy hisobot xalqaro standartlari (MHXS) ning joriy etilishi O'zbekiston iqtisodiyoti uchun muhim ahamiyatga ega bo'lgan strategik qadam hisoblanadi. Olib borilgan tadqiqot natijalariga ko'ra, MHXS standartlarini qo'llash mamlakatimiz uchun keng ko'lamli imkoniyatlar yaratadi va bir qator qiyinchiliklarni ham keltirib chiqaradi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, MHXS standartlarini joriy etishning asosiy foydalari moliyaviy hisobotlarning sifatini oshirish, xalqaro investitsiyalarni jalb qilish, xalqaro moliya bozorlariga kirish va korporativ boshqaruvni yaxshilash bo'yicha namoyon bo'ladi. Statistika ma'lumotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, 2020-2024-yillar orasida MHXS qo'llagan korxonalar soni 14 baravar oshgan va xalqaro investitsiyalar hajmi 158% ga o'sgan.

Sohalar bo'yicha tahlil shuni ko'rsatadiki, bank va moliya sektorida MHXS joriy etish 98.9% ga yetgan bo'lsa, oziq-ovqat (66.1%) va yengil sanoat (52.4%) sohalarida bu ko'rsatkich ancha past. Bu farq sohalarning xususiyatlari va tayyorgarlik darajasi bilan bog'liq.

O'zbekistonda MHXS standartlarini joriy etish bo'yicha olib borilayotgan ishlar ijobiy natijalar bermoqda. Davlat tomonidan yaratilgan huquqiy baza va bosqichma-bosqich joriy etish strategiyasi samarali ishlaydi. Biroq, bu jarayonni yanada tezlashtirish va samarali qilish uchun qo'shimcha kompleks chora-tadbirlarni amalga oshirish zarur.

Tadqiqot natijalaridan kelib chiqqan holda, O'zbekistonda MHXS standartlarini muvaffaqiyatli joriy etish uchun davlat siyosati, ta'lim tizimi, texnologik infratuzilma va xalqaro hamkorlik sohasida tizimli yondashuv qo'llash zarur. Bu yondashuvning amalga oshirilishi mamlakatimiz iqtisodiyotining xalqaro raqobatbardoshligini oshirishga va barqaror rivojlanishga erishishga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Бухгалтерия ҳисоби тўғрисидаги Қонун. ЎРҚ-404. 2016 й 13 апрель.
2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Молиявий ҳисоботнинг халқаро стандартларига ўтиш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида» 2020 йил 24 февралдаги ПҚ-4611-сон қарори.
3. Grant Thornton. Global IFRS Implementation Survey: Benefits and Challenges. London: Grant Thornton International, 2023.
4. Deloitte. IFRS Transition: Cost-Benefit Analysis for Emerging Markets. New York: Deloitte Touche Tohmatsu Limited, 2022.
5. International Accounting Standards Board. IFRS Standards Application around the World. London: IFRS Foundation, 2023.
6. A.A.Azizov IFRS standartlarini O'zbekistonda joriy etishning iqtisodiy samaradorligi. Iqtisod va moliya jurnali, 2020 y. 28-35.
7. B.B.Karimov. IFRS ga o'tishning moliyaviy hisobotlar sifatiga ta'siri. Buxgalteriya hisobi va audit, 2021 y. 15-22.
8. N.N.Toshmatov Kichik va o'rta biznes uchun IFRS standartlarini moslashtirishning ahamiyati. Biznes va boshqaruv, 2022 y. 41-48.
9. D.R.Yusupov IFRS joriy etishning audit faoliyatiga ta'siri. Audit va nazorat, 2023 y. 33-40.
10. S.S.Rahimova IFRS standartlarini ta'lim tizimida o'rgatish metodikasi. Ta'lim va fan, 2024 y. 52-59.

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

5-Maxsus son.

Bakalavr talabalarining maqolalari to'plami

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100